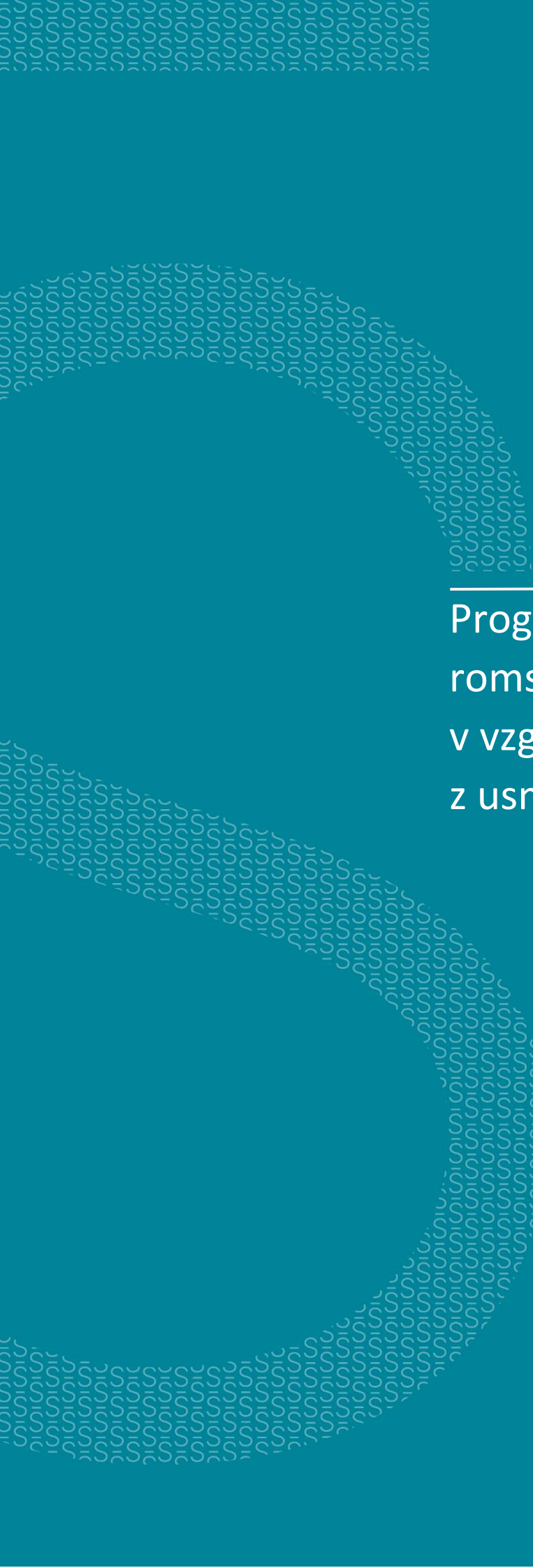

Programski dokument za delo romskih pomočnikov v vzgojno-izobraževalnih zavodih z usmeritvami za izvedbo

Programski dokument za delo romskih pomočnikov v vzgojno-izobraževalnih zavodih z usmeritvami za izvedbo

Avtorji: Jan Cerle, OŠ Frana Metelka Škocjan; mag. Andreja Čuk, Zavod RS za šolstvo; Natalija Globevnik, OŠ Bršljin; mag. Marta Novak, Zavod RS za šolstvo; Peter Pirc, OŠ Zbora odposlancev Kočevje; mag. Urška Rupnik, Zavod RS za šolstvo; Barbara Stančevič, Vrtec Murska Sobota; Sonja Valenčič, OŠ Leskovec pri Krškem

Jezikovni pregled: Tine Logar

Izdajatelj: Zavod Republike Slovenije za šolstvo

Za izdajatelja: Jasna Rojc

Spletna izdaja
Ljubljana, 2026

Publikacija je dostopna na povezavi:

[www.zrss.si/pdf/programski dokument za delo romskih pomocnikov v VIZ.pdf](http://www.zrss.si/pdf/programski_dokument_za_delo_romskih_pomocnikov_v_VIZ.pdf)

Strokovni svet RS za splošno izobraževanje je na svoji 249. seji, dne 18. 12. 2025, določil Programski dokument za delo romskih pomočnikov v vzgojno-izobraževalnih zavodih z usmeritvami za izvedbo.

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani

[COBISS.SI-ID 265135875](https://nuk.ub.uni-lj.si/COBISS.SI-ID/265135875)

ISBN 978-961-03-1440-0 (PDF)

Priznanje avtorstva-Nekomercialno-Brez predelav

Kazalo

1. Opredelitev programskega dokumenta	3
2. Vloga romskih pomočnikov pri delu z otroki v VIZ	5
3. Ključni cilji vključevanja romskega pomočnika v VIZ	5
4. Ključne naloge romskega pomočnika pri delu z otroki in usmeritve za izvedbo	7
4.1 Vez med romsko družino in VIZ	8
4.2 Spodbuda k vključevanju v VIZ in rednemu obiskovanju le-tega	8
4.3 Sodelovanje s strokovnimi delavci, ki delajo z romskimi otroki	9
4.4 Pomoč pri učenju in razumevanju učne snovi	9
4.5 Načrtovanje in izvajanje dejavnosti za premagovanje jezikovnih ovir in razvoj bralne pismenosti učencev.....	10
4.6 Pomoč pri reševanju konfliktov	11
4.7 Pomoč in usmeritve pri navajanju in vzdrževanju osnovnih higienskih in drugih navad romskih otrok.....	11
4.8 Ohranjanje kulturne identitete in skrb za medkulturno in raznojezično ozaveščanje.....	11
4.9 Sodelovanje pri drugih dejavnostih v organizaciji VIZ.....	12
5. Usposobljenost in kompetence romskega pomočnika	13
6. Sklep.....	13
Priloge	14
I. Povzetek analize stanja – analiza dela romskih pomočnikov v vrtcih in šolah	14
II. Pravne podlage	16
III. Viri in literatura	20

1. Opredelitev programskega dokumenta

Programski dokument za delo romskih pomočnikov v vzgojno-izobraževalnih zavodih¹ (v nadaljevanju VIZ), ki izvajajo javnoveljavne programe, opredeljuje njihovo vlogo, cilje in naloge za delo z otroki² ter potrebna znanja za delo z njimi. Osredotočen je na praktične potrebe romskih pomočnikov, strokovnih delavcev,³ vodstva, učencev in širše skupnosti.⁴ S tem dokumentom se vzpostavlja jasen okvir strategije dela romskih pomočnikov pri vključevanju romskih otrok v vzgojno-izobraževalni proces, njihovem zgodnjem vključevanju v sistem vzgoje in izobraževanja (vključenost v VIZ), izboljšanju sporazumevanja v slovenskem jeziku, spodbujanju napredka posameznega otroka na področju učenja in vključenosti v socialno skupnost, pa tudi pri spodbujanju razumevanja in spoštovanja romske kulture v šolskem okolju. Jasno opredeljene vloge, cilji in naloge romskega pomočnika so ključnega pomena za izboljšanje izobraževalnih možnosti romskih otrok in zmanjševanje izključenosti te ranljive skupine.

Pravilna implementacija programskega dokumenta vodi do večje socialne kohezije romskih otrok. Kot ranljiva skupina slednji potrebujejo romskega pomočnika, ki ves čas skrbi za njihovo vključenost in obenem krepi občutek varnosti ter jih vsakodnevno usmerja in vodi pri opravih in dejavnostih. Potrebujejo dodatne razlage, pojasnila, usmeritve, opozarjanje, dogovarjanje, pogovarjanje in usklajevanje.

Romski pomočnik ni strokovni delavec v vzgoji in izobraževanju; zaposlen je na delovnem mestu, ki se uvršča med specifična delovna mesta na področju vzgoje in izobraževanja. Ne izvaja vzgojno-izobraževalnega dela, ampak v okviru svojih nalog izvaja aktivnosti, ki podpirajo vzgojno-izobraževalni proces in s tem učenje in socialno integracijo romskih otrok.

Romski pomočnik sodeluje z vsemi strokovnimi delavci, ki izvajajo vzgojno-izobraževalne aktivnosti, povezane z romskimi otroki. V primeru izzivov, kot so kompleksne družinske okoliščine, konfliktne situacije ali vedenjski izzivi otrok, romski pomočnik praviloma obvešča razrednika in svetovalno službo, v najzahtevnejših primerih pa tudi ravnatelja. Naloge

¹ Izraz vzgojno-izobraževalni zavodi v pričujočem dokumentu vključuje vrtce in osnovne šole.

² Izraz otrok vključuje otroke v predšolskem obdobju in učence v osnovni šoli.

³ Izraz strokovni delavci vključuje vzgojitelje, pomočnike vzgojiteljev, učitelje, svetovalne delavce, knjižničarje in druge zaposlene v vrtcih in osnovnih šolah, ki jih kot strokovne delavce opredeljuje Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (ZOFVI).

⁴ Izraz širša skupnost vključuje vse preostale zaposlene v VIZ, lokalno okolje in romsko skupnost.

romskega pomočnika vključujejo tesno sodelovanje z družinami, izmenjavo podatkov z drugimi strokovnimi delavci ter spremljanje otrokovega napredka, pri čemer mora upoštevati veljavno zakonodajo, tudi glede varovanja osebnih podatkov.

Pred začetkom opravljanja dela se mora kandidat za romskega pomočnika dodatno usposobiti na področjih medkulturnosti, jezikovne podpore romskim učencem, pedagogike, dela z družinami in razumevanja romske kulture in varnostnih protokolov ob obiskih romskih naselij (uvajalni program za romske pomočnike). Skladno z zakonom in kolektivno pogodbo se mora romski pomočnik, kot preostali delavci v VIZ, stalno strokovno spopolnjevati in usposablјati, delodajalec pa ga je dolžan napotiti v ustrezne programe nadaljnjega izobraževanja in usposablјanja.

Pogoji za zasedbo delovnega mesta romskega pomočnika in naloge se natančno opredelijo v pravilniku o sistemizaciji VIZ. Za šolsko leto se aktivnosti konkretizirajo v LDN. Romski pomočnik za vsako šolsko leto pripravi letni načrt dela, ki ga med letom prilagaja aktualnim okoliščinam in potrebam. Svoje delo evidentira v dnevniku dela (interni obrazec šole), ki je priloga šolski dokumentaciji (dnevnik dela oddelka).

Bešter in Pirc (2023) sta v okviru opravljene raziskave o učinkih zaposlitve romskih pomočnikov v VIZ v Republiki Sloveniji ugotovila, da je za ravnatelje šol in vrtcev sistemizacija delovnega mesta romski pomočnik pomembna in prispeva k učinkovitejšemu vključevanju romskih otrok v vzgojno-izobraževalni sistem. Analiza anket ravnateljev vrtcev, osnovnih šol in šol s prilagojenim programom je pokazala, da so najpogostejše in ključne naloge romskih pomočnikov v praksi:

- pomoč in spodbude pri uvajanju otrok v vrtec/šolo;
- konstruktivno sodelovanje s starši oz. skrbniki romskih otrok;
- usmeritve in pomoč pri napredovanju otrok na jezikovnem področju;
- pomoč pri odpravljanju primanjkljajev na področju socialno-čustvenega razvoja;
- skrb za aktivno sodelovanje otrok v usmerjenih dejavnostih oziroma v okviru vzgojno-izobraževalnega procesa.

Na podlagi pregleda stanja ravnateljci med drugim predlagajo sistemske spremembe, kot sta jasnejša opredelitev delovnih nalog romskih pomočnikov in uvedba dodatnih strokovnih izobraževanj in usposabljanj romskih pomočnikov za delo z romskimi otroki v VIZ.

Tudi poskus v okviru projekta Sveta Evrope Vključevanje romskih otrok v vzgojo in izobraževanje: preizkušanje večjezičnih pristopov (2022–2025) je pokazal, da ima romski pomočnik pomembno nalogo pri vključevanju romskih otrok v VIZ.

Programski dokument za vzgojno-izobraževalno delo romskih pomočnikov v VIZ z navodili za izvedbo je tako odziv na raziskave in analize, ki so pokazale potrebo po strokovni podpori romskim pomočnikom pri njihovem delu z namenom zagotavljanja varnega in spodbudnega učnega okolja v VIZ za otroke iz romske skupnosti.

2. Vloga romskih pomočnikov pri delu z otroki v VIZ

Vloga romskega pomočnika je osredotočena na spodbujanje vključevanja romskih otrok v šolski sistem in krepitev sodelovanja med VIZ, družinami ter širšo skupnostjo. Romske otroke in njihove starše spodbuja k rednemu obiskovanju vzgojno-izobraževalnega procesa in jim osmišlja pomen izobrazbe in vključevanja v lokalno skupnost. Njegova vloga je večplastna in vključuje številne vidike.

V vrtcu romski pomočnik otroku pomaga pri usvajanju dnevne rutine, vključevanju v igro z drugimi otroki, sledenju vodenim dejavnostim, krepi občutek njihove varnosti ter skrbi za boljšo vključenost in prilagoditev v skupini.

V šoli romski pomočnik pomaga otrokom pri razumevanju in usvajanju učnih ciljev in standardov znanja, jih usmerja pri premagovanju jezikovnih in čustvenih ovir, spremlja njihov napredek in o tem redno poroča staršem otroka, poudarja pomen izobraževanja za nadaljnje življenje in pridobitev poklica ter skrbi za krepitev multikulturnega dialoga.

3. Ključni cilji vključevanja romskega pomočnika v VIZ

Cilj vključevanja romskega pomočnika za delo z romskimi otroki v VIZ je zagotavljanje celovite podpore otrokom, družinam in VIZ, da bi se romski otroci lažje in uspešneje vključili v izobraževalni sistem in širšo družbo.

Ključni cilji vključevanja romskega pomočnika za delo z romskimi otroki v VIZ so:

- *Spodbujanje rednega obiskovanja VIZ*: romski pomočnik motivira romske otroke in starše za redno (vsakodnevno) obiskovanje VIZ, kar je pomembno za uspešno vključevanje v vzgojno-izobraževalni proces.
- *Krepitev večjezičnosti in kulturnega razumevanja*: romski pomočnik pomaga romskim otrokom pri usvajanju učnega jezika (slovenščine) kot drugega jezika ter spodbuja ohranjanje romskega jezika in kulture.
- *Sodelovanje s svetovalno službo*: romski pomočnik o pomembnih informacijah sproti obvešča svetovalno službo VIZ.
- *Sodelovanje s strokovnimi delavci*: romski pomočnik je ves čas v stiku s strokovnimi delavci, ki delajo z otrokom. Strokovne delavce sproti seznani o posebnostih, ki jih otrok prinese v šolo iz svojega okolja. Lahko aktivno sodeluje na šolskih konferencah, timskih in roditeljskih sestankih ter tako spodbuja razvoj pozitivnega odnosa, odprtosti in zanimanja za romsko kulturo.
- *Posredovanje informacij med VIZ in ožjo družino*: romski pomočnik vzpostavlja most med VIZ in ožjo romsko družino, kar omogoča boljše medsebojno sodelovanje in razumevanje.
- *Sodelovanje s starši romskih otrok*: romski pomočnik sodeluje s starši, jih informira o pomenu izobraževanja, seznani s pravicami in dolžnostmi otrok in staršev, predstavi jim značilnosti šolskega sistema, pričakovanja šole in jim pomaga pri reševanju vsakodnevnih oz. pogostih vprašanj, nejasnosti, povezanih z vzgojo in izobraževanjem njihovih otrok.
- *Sodelovanje z drugimi institucijami in organizacijami*: romski pomočnik po potrebi sodeluje s CSD, CŠOD, društvi, prostovoljnimi in nevladnimi organizacijami, ki delujejo v romskem naselju. Sodeluje na okroglih mizah, posvetih, konferencah, predstavitev dobrih praks, pri izdelavi video- in drugih gradiv z namenom ozaveščanja javnosti o položaju romske skupnosti ter posredovanja konkretnih rešitev na področju vzgoje in izobraževanja romskih otrok.
- *Premagovanje predsodkov in stereotipov*: s prisotnostjo in delom v VIZ romski pomočnik pomaga zmanjševati predsodke in stereotipe o Romih med preostalimi otroki, starši in šolskim osebjem ter širšo skupnostjo.

- *Socialna vključenost*: romski pomočnik prispeva k socialni vključenosti romskega otroka s poudarkom na razvijanju njegovih socialnih veščin in mu pomaga pri vključevanju v širšo skupnost.

4. Ključne naloge romskega pomočnika pri delu z otroki in usmeritve za izvedbo

Ključne naloge romskega pomočnika so:

1. Predstavlja vez med romsko družino in VIZ (vzpostavljanje in vzdrževanje stikov s starši ter pomoč pri njihovi komunikaciji s strokovnimi delavci).
2. Otroke spodbuja k vključevanju v VIZ in rednemu obiskovanju le-tega.
3. Sodeluje s strokovnimi delavci, ki delajo z romskimi otroki:
 - pri aktivnostih, ki so namenjene boljši integraciji romskih otrok;
 - pri oblikovanju in izvedbi ukrepov za večjo uspešnost romskih otrok.
4. Pomaga pri učenju in razumevanju učne snovi.
5. Načrtuje in izvaja dejavnosti za premagovanje jezikovnih ovir in razvoj bralne pismenosti učencev.
6. Pomaga pri reševanju konfliktov.
7. Pomaga pri navajanju na osnovne higienske in druge navade romskih otrok in pri njihovem vzdrževanju.
8. Ohranja kulturno identiteto otrok in skrbi za medkulturno in raznojezično ozaveščanje.
9. Sodeluje pri drugih dejavnostih:
 - pomaga otrokom pri premagovanju čustvenih ovir;
 - izvaja aktivnosti za otroke in njihove starše v okoljih, kjer živijo;
 - promovira pomen vzgoje in izobraževanja v romski skupnosti.

Dokument v nadaljevanju predstavlja naloge romskega pomočnika z usmeritvami za izvedbo dejavnosti, ki usmerjajo k učinkovitejšemu vključevanju romskih otrok v vzgojno-izobraževalni sistem.

4.1 Vez med romsko družino in VIZ

- Staršem pomaga razložiti pravila, zahteve in postopke v vrtcu/šoli ter jih spodbuja k večji vključenosti v vzgojno-izobraževalni sistem.
- Je redno navzoč na terenu (v romskem naselju).
- Staršem pomaga pri reševanju administrativnih vprašanj skupaj z njimi in ne namesto njih.
- Izdeluje letake/brošure/animacije/posnetke v slovenskem/romskem jeziku za starše s pomembnimi informacijami ob začetku šolskega leta, predstavljenimi obveznostmi otrok med šolskim letom (vsebina teh izdelkov so lahko npr. nameni učenja, kriteriji uspešnosti, načini izkazovanja znanja, datumi in kriteriji preverjanja in ocenjevanja znanja), s šolskim urnikom, priporočili za domače delo otrok in razvoj dobrih učnih navad.
- Organizira različne oblike dela in sodelovanja s starši:
 - redna srečanja staršev romskih otrok z vodstvom VIZ in šolsko svetovalno službo v njihovem domačem okolju in v VIZ (npr. v obliki šolske »čajanke ali kavarne«);
 - delavnice za otroke in starše romskih otrok (npr. na temo predopismenjevanja, začetnega opismenjevanja, na področju zdravstvene vzgoje in osebne higiene, digitalnega opismenjevanja, izdelave didaktičnih pripomočkov za učenje, kuharske delavnice ipd.).

4.2 Spodbuda k vključevanju v VIZ in rednemu obiskovanju le-tega

- Pomaga pri vpisu otroka v vrtec/šolo.
 - Spodbuja k čim zgodnejšemu vključevanju otroka v vrtec.
 - Otroku namenja pozornost pri prehodu iz vrtca v šolo.
- V prvih mesecih obiskovanja VIZ je pomembno vključevanje romskega pomočnika:
- pri vzpostavljanju dnevnih rutin – pomoč pri obuvanju, oblačenju otrok, pri jedi, pripravi in uporabi (šolskih) pripomočkov, umivanju, uporabi toaletnih prostorov ipd.;
 - pri premagovanju jezikovnih ovir;
 - pri socialnem vključevanju otrok v šolsko skupnost;
 - pri nudenju opore v primeru čustvene stiske ob ločitvi od staršev;

- pri razvoju grafomotorike in orientacije (fina in groba motorika – rezanje, striženje, barvanje, lepljenje; drža pisala; smer pisanja ipd.);
- pri orientaciji v šolskih prostorih (npr. z izdelavo slikovnih in besednih kartic s poimenovanimi šolskimi prostori v več jezikih, ki se jih prilepi na vidna mesta v VIZ).
- Spremlja vsakodnevno prisotnost otrok in sodeluje z družinami ter šolo pri reševanju težav, povezanih z odsotnostjo.
- Pomaga preprečevati opuščanje šolanja romskih otrok (preprečevanje osipa).

4.3 Sodelovanje s strokovnimi delavci, ki delajo z romskimi otroki

- Sodeluje s strokovnimi delavci pri načrtovanju, izvajanju in evalvaciji dela romskih otrok glede na njihove specifične potrebe in okoliščine.
- Informira strokovne delavce o kulturnih posebnostih in izzivih, s katerimi se srečujejo romski otroci (bivanjske razmere, družinske okoliščine, demografska struktura, vključenost v lokalno okolje ipd.).
- Pomaga pri oblikovanju ustreznih učnih gradiv in didaktičnih pripomočkov za delo z romskimi otroki, kot so: slovarčki pojmov – enojezični, dvojezični, slikovni, bralna ravnilca, grafični organizatorji (strukture za miselne vzorce, preglednice), izročki za pomoč pri učenju z možnostjo dopolnjevanja, kvadrat poštevanke, stotični kvadrat, številski trakovi, preglednice za pretvarjanje merskih enot, vizualne opore z osnovnimi matematičnimi formulami, skloni, stavčnimi členi, besedilnimi vrstami, časi, navodila za tvorjenje besedil, zgledi za rabo velike začetnice, ločil, predlogov, strukturo uradnega besedila, kemijske enačbe, slikovne ponazoritve, videoposnetki in druga gradiva za pomoč pri učenju.

4.4 Pomoč pri učenju in razumevanju učne snovi

- V obliki individualne in skupinske pomoči podpira vključevanje v vzgojno-izobraževalni proces v učilnici in zunaj nje.
- Romskim otrokom pomaga pri opravljanju domačih nalog in sprotnem učenju.
- Sodeluje pri načrtovanju in izvajanju potrebnih prilagoditev, še posebej ko otroci potrebujejo dodatno razlago ali prilagoditve zaradi jezikovnih ali drugih ovir.

- Prepoznavna učenčeva močna in šibka področja ter jih pomaga krepiti in razvijati. Pri tem lahko otroka podpira pri vodenju mape dosežkov, v kateri se zbirajo dokazi o učenju skozi celo šolsko leto ali posamezno starostno/vzgojno-izobraževalno obdobje, in sicer:
 - dosežki otroka na področju razvoja različnih spretnosti, zmožnosti in znanj (to je, kaj otrok že zna, razume, zmore in katere veščine uporablja pri svojem delu);
 - dokazi o napredku otroka na področju branja, pisanja, bralnega in slušnega razumevanja, računanja idr.;
 - učni listi;
 - fotografije otroka pri izvajanju določenih (npr. gibalnih) dejavnosti;
 - zapisi učenca, na katere je sam ponosen;
 - samorefleksije učenca;
 - likovni izdelki;
 - fotografije z nastopov, delavnic, predstav.

V mapi se lahko zbirajo tudi dokazi o otrokovem čustvenem razvoju (kako se otrok v VIZ počuti, katera čustva izraža, kakšna je njegova samopodoba in kako jo krepi). V tem primeru romski pomočnik v mapo prispeva:

- opažanja o vzgojnem vedenju otroka;
- podatke o otrokovi prisotnosti pri pouku/odsotnosti od pouka.

Mapa dosežkov lahko služi tudi kot podlaga za pogovor s starši romskih otrok, če otrok s tem soglaša (mapa dosežkov je v prvi vrsti last otroka in njegov pripomoček za spremljanje lastnega napredka).

4.5 Načrtovanje in izvajanje dejavnosti za premagovanje jezikovnih ovir in razvoj bralne pismenosti učencev

- Romske otroke spodbuja pri razvoju govora in besedišča: pri tem so zaželeni: uporaba slikovnih kartic na določeno temo, uporaba tematskega besedišča v igri vlog, tematske didaktične igre – npr. spomin in bingo, uporaba spletnih slovarjev Franček/Fran in drugih jezikovnih priročnikov pri razlagi neznanih besed, izdelava osebnega slovarja, učenje pesmi, iskanje rim, sopomenk, protipomenk, nadpomenk, podpomenk, uporaba govora v različnih situacijah in funkcijah (za spraševanje, opisovanje, razlaganje, pojasnjevanje, primerjanje itd.), pripovedovanje zgodb po spominu, ob sličicah idr.

- Otrokom pomaga pri razvoju branja in bralne kulture ter razvoju veščin pisanja: skupaj z njimi bere knjige v slovenskem in romskem jeziku, jih usmerja k redni uporabi šolske in krajevne knjižnice ter jim pomaga pri izboru knjig in uporabi različnih bralnih virov, z njimi se pogovarja o vsebini knjige, na različne načine preverja bralno razumevanje, jim pomaga pri učenju enostavnih bralnih strategij in jih vodi pri tvorjenju ustreznih in smiselnih besedil v rokopisni in elektronski obliki ipd.

4.6 Pomoč pri reševanju konfliktov

- Spodbuja strpnost in razumevanje.
- Pomaga razbijati predsodke in stereotipe.
- Ukrepa v primeru odklonilnih vedenj otroka.
- Sodeluje s svetovalno službo.

4.7 Pomoč in usmeritve pri navajanju in vzdrževanju osnovnih higienskih in drugih navad romskih otrok

- Ozavešča o pomenu osebne higiene kot vsakodnevne rutine za zdravje in dobro počutje ljudi ter za preprečevanje širjenja bolezni. Npr. skupaj z otrokom izdelava urnik osebne higiene, spodbuja in pomaga pri učenju pravilnega umivanja rok, zob, uporabi higienskih pripomočkov, poudarja pomen čistih oblačil in rednega preoblačenja perila.
- Poudarja pomen redne telesne dejavnosti ter staršem in otrokom pomaga pri vpisu v šolske in zunajšolske športne dejavnosti.
- Ozavešča o pomenu zadostne količine spanja.
- Ozavešča o nevarnostih ter pasteh uporabe digitalnih naprav.
- Sodeluje v pogovorih in dejavnostih, povezanih s spolno vzgojo mladostnikov in različnimi zasvojenostmi.

4.8 Ohranjanje kulturne identitete in skrb za medkulturno in raznojezično ozaveščanje

- Sodeluje pri organizaciji dejavnosti, ki spodbujajo kulturno izmenjavo in razumevanje – npr. pri ustvarjanju kulturnih kotičkov v učilnicah, raznojezične rubrike v šolskem glasilu ali na spletni strani VIZ, oglasne deske na temo raznojezičnosti in medkulturnosti, razstave o romski kulturi ipd.

- Romske otroke spodbuja k sodelovanju v šolskih in zunajšolskih dejavnostih v lokalnem okolju.
- Sodeluje pri pripravi delavnic, kulturnih dogodkov in projektov, ki spodbujajo vključevanje romskih otrok – npr. projekt Bralna značka v maternih jezikih, prireditve ob dnevu Romov, umetniške dejavnosti (glasba, ples) v okviru razširjenega programa, organizacija kulturnih dni oz. projektov, pri katerih otroci predstavijo svojo kulturo, prepričanja, običaje skozi glasbo, plese, jedi, praznike, jezik, zgodovino itd.
- Otroke lahko za spodbudo ob izkazovanju določenega učnega napredka, dosežka, v primeru rednega obiskovanja pouka, rednega domačega dela, ob izkazovanju vztrajnosti, motivacije in truda pri delu ali v primeru vzornega vedenja – ob upoštevanju organizacijskih in finančnih zmožnosti VIZ – odpelje na ogled kulturnih predstav v lokalnem okolju in širše (gledališče, kino, balet, opera, koncert ipd.), na ogled razstave, lokalnih znamenitosti, obisk restavracije, slaščičarne, izlet v drug kraj ipd.

4.9 Sodelovanje pri drugih dejavnostih v organizaciji VIZ

- Otrokom in strokovnim delavcem pomaga v sklopu vodenih dejavnostih v VIZ, dejavnosti razširjenega programa, pri izvedbi dnevov dejavnosti, ekskurzij, šole v naravi, taborov.
- V primeru organiziranih avtobusnih prevozov otrok spremlja romske otroke do/z avtobusne postaje.

5. Usposobljenost in kompetence romskega pomočnika

Romski pomočnik mora imeti srednjo (splošno ali strokovno) izobrazbo ali nacionalno poklicno kvalifikacijo romski pomočnik (NPK romski pomočnik).

Kompetence romskega pomočnika za uspešno opravljanje nalog romskega pomočnika v VIZ so:

- sprejemanje in razumevanje romske kulture,
- osnovno znanje s področja vzgoje in izobraževanja,
- komunikacijske, sodelovalne in socialne veščine,
- empatija in notranja motivacija za pomoč romski skupnosti.

6. Sklep

Romski pomočnik v VIZ mora biti kompetenten za naloge s področja pedagoškega dela, socialne podpore in medkulturne komunikacije. Njegova vloga je bistvena za spodbujanje vključevanja romskih otrok v izobraževalni proces, njihovo učno uspešnost in s tem zmanjševanje razlik v izobrazbi, socialno vključenost ter zagotavljanje enakih možnosti za vse otroke.

Vloga romskega pomočnika v VIZ pri delu z romskimi otroki je celostna, saj zahteva čut za delo z otroki ter občutljivost za socialne in kulturne vidike. Uspešen pristop k delu z romskimi otroki temelji na spoštovanju, sodelovanju in individualiziranem pristopu s ciljem spodbujanja enakih možnosti za vse otroke ne glede na njihov izvor ali družbeno ozadje.

Romski pomočnik opravlja delo po navodilih vodstva in strokovnih delavcev VIZ na način, da strokovne delavce podpira pri doseganju ciljev z romskimi otroki. Ta dokument služi kot temelj za vzgojno-izobraževalno delo romskih pomočnikov in predstavlja usmeritve za njihovo uspešno vključevanje v izobraževalne ustanove.

Priloge

I. Povzetek analize stanja – analiza dela romskih pomočnikov v vrtcih in šolah

Analiza⁵ dela romskih pomočnikov v vzgojno-izobraževalnih zavodih je pokazala pomembnost vključevanja romskih pomočnikov. Na podlagi ugotovitev raziskave, v kateri so sodelovali ravnatelji vrtcev in osnovnih šol, želimo doseči povečanje deleža romskih otrok v predšolski vzgoji, aktivnejšo udeležbo romskih otrok v vzgojno-izobraževalnem procesu, zmanjšanje osipa in povečanje deleža uspešno zaključenih osnovnošolskih programov. V raziskavi je sodelovalo 14 vrtcev, 27 osnovnih šol in 8 osnovnih šol s prilagojenim programom.

Ravnatelji vrtcev so izpostavili vlogo romskih pomočnikov pri uvajanju romskih otrok v vrtec ter pri higienskih opravilih, sodelovanju pri dejavnostih ter komunikaciji s starši. Večina ravnateljev vrtcev je v analizi opazila napredek pri obvladovanju slovenskega jezika, socialno-čustvenem razvoju in lažjem prehodu v osnovno šolo.

Ravnatelji osnovnih šol so opredelili naloge romskih pomočnikov kot pomoč pri pouku, spremljanje učencev, komunikacijo s starši ter pomoč pri integraciji in socializaciji. Izpostavili so, da so pri romskih učencih opazili napredek pri rednem obiskovanju pouka, napredovanju v višje razrede in uspešnem zaključku osnovnošolskega izobraževanja. Analiza omenja, da je bila večina romskih pomočnikov zaposlena že pred sistemizacijo delovnega mesta, da je večina zaposlenih za polni delovni čas, nekaj pa za polovični delovni čas. Izpostavili so, da romski pomočniki v jugovzhodni Sloveniji delajo z večjim številom romskih učencev kot v severovzhodni Sloveniji. Večina romskih pomočnikov ima srednješolsko strokovno izobrazbo, nekaj pa tudi višješolsko ali visokošolsko izobrazbo. Manj kot polovica romskih pomočnikov tekoče govori romski jezik. Večina romskih pomočnikov izraža potrebo po dodatnem usposabljanju, zlasti na področju romskega jezika in kulture.

Ravnatelji vrtcev in šol so v analizi predlagali naslednje spremembe: znižanje normativa glede števila romskih otrok za zaposlitev romskega pomočnika; spremembo pogojev za zaposlitev, to

⁵ Bešter, R., Pirc, J. (2023). Analiza dela romskih pomočnikov v vzgojno-izobraževalnih zavodih. Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja RS.

je višja izobrazba, pedagoška smer; dodatna usposabljanja; zaposlitve za nedoločen čas; višji plačni razredi.

Ravnatelji, ki so sodelovali v analizi, predlagajo, da bi bilo treba za sistemsko nadgradnjo delovnega mesta romski pomočnik natančneje opredeliti delovne naloge romskih pomočnikov. Poleg tega bi morali za romske pomočnike predvideti tudi dodatno strokovno izobraževanje pred zaposlitvijo in med njo ali celo razmisliti o spremembi pogojev za zaposlitev osebe na tem delovnem mestu – v smislu, da bi se zahtevala izobrazba pedagoške smeri in morda tudi višja stopnja izobrazbe. Pri tem bi morali vseeno upoštevati specifične vsake posamezne šole ali vrtca in v primeru, da v določenem okolju ne bi bilo primernega kandidata za to delovno mesto, dopuščati tudi izjeme. Morda bi bilo smiselno sistemizirati več različnih delovnih mest romskih pomočnikov z različnimi stopnjami zahtevane izobrazbe, s čimer bi po eni strani omogočili prilagajanje specifičnim razmeram v posameznih okoljih, po drugi strani pa bi tako lahko ustrezno obravnavali in odpravili vzroke za obstoječe nezadovoljstvo zaradi enake plače vseh oseb na delovnem mestu romski pomočnik ne glede na velike razlike v njihovi izobrazbi.

Spremljava pouka, opravljena s strani Zavoda RS za šolstvo (2024), je bila izvedena v eksperimentu Vključevanje romskih otrok v sistem vzgoje in izobraževanja: preizkušanje večjezičnih pristopov (VROV) Sveta Evrope (2022–25) na štirih osnovnih šolah v 8 oddelkih, v katere so vključeni romski učenci. Spremljava je pokazala, da romski pomočniki pomagajo romskim učencem pri premagovanju jezikovnih ovir pri pouku (od 10 ur opazovanja v celoti), nudijo podporo pri učenju (od 10 ur opazovanja v 80 %), pomagajo pri vključevanju v razred, skupino (od 10 ur opazovanja v 50 %).

II. Pravne podlage

- Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (Uradni list RS, št. 16/07 – uradno prečiščeno besedilo, 36/08, 58/09, 64/09 – popr., 65/09 – popr., 20/11, 40/12 – ZUJF, 57/12 – ZPCP-2D, 47/15, 46/16, 49/16 – popr., 25/17 – ZVaj, 123/21, 172/21, 207/21, 105/22 – ZZNŠPP, 141/22, 158/22 – ZDoh-2AA, 71/23 in 22/25 – ZZZRO-1); v 25. členu je med pristojnostmi Strokovnega sveta RS za splošno izobraževanje navedeno, da ta strokovni svet »določa program dopolnilnega izobraževanja za otroke Romov«. V 81. členu je zapisano, da se iz državnega proračuna zagotavljajo »sredstva za pripravo in subvencioniranje cene učbenikov in učil za osnovne šole, za šolstvo narodne skupnosti in za izobraževanje pripadnikov slovenskega naroda v zamejstvu in zdomstvu ter Rome« in »del sredstev za investicije v šolstvo narodne skupnosti«. V 84. členu je navedeno, da za vzgojo in izobraževanje otrok Romov minister določi posebne normative in standarde oziroma metodologijo za določanje skupnega obsega sredstev.
- Zakon o vrtcih (Uradni list RS, št. 100/05 – uradno prečiščeno besedilo, 25/08, 98/09 – ZIUZGK, 36/10, 62/10 – ZUPJS, 94/10 – ZIU, 40/12 – ZUJF, 14/15 – ZUUJFO, 55/17 in 18/21) v 7. členu določa, da se predšolska vzgoja otrok Romov izvaja v skladu z Zakonom o vrtcih in drugimi predpisi; 14. člen določa, da se za vzgojo otrok Romov sprejmejo posebni normativi in standardi in daje podlago za dnevne, poldnevne in krajše programe. MVI iz državnega proračuna na podlagi 29. člena Zakona o vrtcih ter v skladu s Pravilnikom o normativih za opravljanje dejavnosti predšolske vzgoje in Pravilnikom o metodologiji za oblikovanje cen programov v vrtcih, ki izvajajo javno službo, skladno s sprejetim finančnim načrtom ministrstva zagotavlja sredstva za plačilo višjih stroškov za oddelke otrok Romov v vrtcih, ki imajo tovrstne oddelke organizirane, ter za oddelke vrtcev, ki izvajajo krajše programe.

V členu 14. b (zagotavljanje vključevanja otrok iz evidentiranih romskih naselij v vrtec) določa: »Občina, na območju katere se nahaja evidentirano romsko naselje, spremlja in spodbuja vključenost predšolskih otrok iz tega naselja v vrtec. Občina na podlagi podatkov o številu predšolskih otrok, ki niso vključeni v vrtec, za vsako posamezno šolsko leto določi vrtec, ki za otroke, ki bodo do konca koledarskega leta dopolnili

starost pet let in na dan 30. aprila tekočega leta niso vključeni v vrtec, organizira v naslednjem šolskem letu krajši program v obsegu 240 ur letno.

Pristojna služba občine v evidentiranem romskem naselju izvaja vse dejavnosti, da starši vključijo predšolske otroke v vrtec.«

29. člen določa: »Iz državnega proračuna se v skladu z normativi in standardi zagotavljajo sredstva za stroške dela za zaposlene na delovnem mestu romski pomočnik in na delovnem mestu vzgojitelja v prilagojenem programu, k sistemizaciji katerih je dalo soglasje ministrstvo, pristojno za predšolsko vzgojo.« (datum začetka uporabe: 01. 09. 2027)

– Zakon o osnovni šoli (Uradni list RS, št. 81/06 – uradno prečiščeno besedilo, 102/07, 107/10, 87/11, 40/12 – ZUJF, 63/13, 46/16 – ZOFVI-K, 76/23 in 16/24) v 9. členu določa pravice romske skupnosti: »Osnovnošolsko izobraževanje pripadnikov romske skupnosti v Republiki Sloveniji se izvaja v skladu s tem zakonom in drugimi predpisi.«

95. člen določa, da šola v zbirki podatkov zbira »podatke o otroku, učencu: ime in priimek, EMŠO, spol, pripadnost romski skupnosti, kraj in država rojstva, prebivališče in državljanstvo, oddelek in razred, v katerega se razporedi učenec, podatek o izobraževanju na domu, zdravstvene posebnosti, katerih poznavanje je nujno za učenčovo varnost in za delo z učencem (alergije, kronične bolezni ipd.)« in: »Osebnosti podatki iz tretje alineje prvega odstavka tega člena in podatek o pripadnosti romski skupnosti iz prve alineje drugega odstavka tega člena se zbirajo v soglasju s starši.«

97. člen določa: »Podatke o pripadnosti romski skupnosti iz prve alineje drugega odstavka 95. člena tega zakona osnovna šola uporablja za namen vzpodbujanja in zagotavljanja enakega obravnavanja, enakih možnosti in zajamčenih osebnih pravic pripadnikov romske skupnosti.«

- Pravilnik o normativih za opravljanje dejavnosti predšolske vzgoje (Uradni list RS, št. 27/14, 47/17, 43/18, 54/21, 82/23 in 39/25) v členu 23. a določa, da se vrtcu, ki ga obiskuje večje število otrok iz romskih naselij, sistemizira delovno mesto romski pomočnik, kot tehnično administrativni kader, v skladu z določenimi merili. Odstopanja od meril iz prejšnjega odstavka v utemeljenih primerih odobri na podlagi

vloge vrtca ministrstvo. Romski pomočnik mora imeti srednjo ali srednjo strokovno izobrazbo ali nacionalno poklicno kvalifikacijo romski pomočnik.

V poglavju normativi za oblikovanje oddelkov 31. člen določa normative za oblikovanje romskega oddelka.

34. člen za območja s posebnimi razvojnimi problemi in romski oddelki določa: »Izjemoma se lahko na območjih s posebnimi razvojnimi problemi ter za vzgojo otrok Romov oblikuje oddelek vrtca, v katerega je vključeno najmanj pet otrok.«

- Pravilnik o spremembah in dopolnitvah pravilnika o organiziranju, delovanju in financiranju oddelkov vrtcev, ki izvajajo krajše programe in so financirani iz državnega proračuna (Uradni list RS, št. 173/20).
- Pravilnik o normativih in standardih za izvajanje programa osnovne šole (Uradni list RS, št. 57/07, 65/08, 99/10, 51/14, 64/15, 47/17, 54/19, 180/20, 54/21, 161/22, 74/23 in 50/24); Pravilnik o spremembah in dopolnitvah Pravilnika o normativih in standardih za izvajanje programa osnovne šole (Uradni list RS, št. 50/24, 55/24 – popr. in 30/25) v 18. členu določa, da se v osnovni šoli sistemizira delovno mesto romski pomočnik.

25. člen določa merila za oblikovanje oddelkov: »Normativ za oblikovanje oddelka, v katerem so najmanj 3 romski učenci, je 21 učencev.«

V Prehodnih določbah je glede sistemizacije romskega pomočnika zapisano: »Do dopolnitve Kataloga funkcij, delovnih mest in nazivov v javnem sektorju, se romski pomočnik sistemizira na delovno mesto J035064 – Spremljevalec gibalno oviranih učencev in dijakov V.«

- Pravilnik o spremembah in dopolnitvah Pravilnika o normativih in standardih za izvajanje programa osnovne šole v dvojezičnih osnovnih šolah in osnovnih šolah z italijanskim učnim jezikom (Uradni list RS, št. 74/23 in 66/24).
- Pravilnik o merilih in metodologiji za določanje obsega sredstev za materialne stroške za izvedbo programa osnovne šole in programov osnovne šole s prilagojenim programom (Uradni list RS, št. 41/17 in 47/18).

-
- Pravilnik o merilih in metodologiji za določanje obsega sredstev za materialne stroške v zavodih za vzgojo in izobraževanje otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami (Uradni list RS, št. 106/23).
 - Pravilnik o normativih in standardih za izvajanje vzgojno-izobraževalnih programov za otroke s posebnimi potrebami (Uradni list RS, št. 59/07, 70/08, 5/11, 56/14, 66/15, 47/17, 24/18, 54/21, 161/22 in 74/23).
 - Pravilnik o spremembah in dopolnitvah Pravilnika o normativih in standardih za izvajanje vzgojno-izobraževalnih programov za otroke s posebnimi potrebami (Uradni list RS, št. 30/2025).

III. Viri in literatura

Strategija vzgoje in izobraževanja Romov v RS 2021–2030.

Bešter, R., in Pirc, J. (2023). *Analiza dela romskih pomočnikov v vzgojno-izobraževalnih zavodih*.

Inštitut za narodnostna vprašanja RS.

Council of Europe (2025). *Romani: The Romani–Plurilingual Policy Experimentation*.

<https://www.coe.int/en/web/language-policy/romani>